

- 1) тексти для аудіювання мають бути насичені фаховою лексикою та містити пізнавальну інформацію;
- 2) термінологія, яка використовується у тексті, повинна бути доступною для осмислення і відповідати специфіці спеціальності;
- 3) дотекстові та післятекстові вправи мають бути комунікативно спрямованими і містити в собі інтонаційні зразки речень тексту для аудіювання.

У цьому аспекті перспективами подальшого дослідження є вивчення доцільності дотримання до означених вимог у всіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмі) на немовних факультетах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гапонова С.В. Деякі особливості текстів для навчання аудіювання учнів старшої школи // Іноземні мови. – 2003. – №3. – С. 3–10.
2. Гапонова С.В. Розвиток особистості старшокласника у процесі навчання аудіювання іноземною мовою // Іноземні мови. – 2002. – №2. – С. 3–7.
3. Черниш В.В. Методика роботи з аудіокнижкою // Іноземні мови. – 2002. – №3. – С. 3–9.

УДК 37. 036: 37. 01132: 061. 237

Ю.В. Максимчук

КЛУБНА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сучасний етап демократичного розвитку українського суспільства спрямовано на розв'язання актуальних проблем становлення особистості та формування її громадянської свідомості, здатності сприймати, розуміти та примножувати цінності духовної культури. У вирішенні цих проблем відчутне місце належить питанням, пов'язаним із залученням студентської молоді до світу прекрасного, набуттям нею досвіду творчого освоєння та використання естетичних цінностей. Звідси пріоритетного характеру набувають завдання ефективної організації естетичного виховання студентської молоді, використання на практиці найважливіших форм і засобів впливу на її естетичну свідомість і поведінку.

У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Державній комплексній програмі естетичного виховання підкреслена необхідність послідовного й ефективного вирішення завдань естетичного виховання студентської молоді, підготовки її до глибокого сприймання, адекватної оцінки та творчого освоєння естетичних явищ повсякденного життя, творів мистецтва і літератури. Адже питання естетичної культури особистості охоплюють різні аспекти життєдіяльності студентської молоді, виявляють себе у сфері навчання, праці, відпочинку, побуту, міжособистісних стосунків, творчої діяльності. Перед вищою школою постають відповідальні завдання, спрямовані на те, щоб забезпечити належним чином процес естетичного виховання студентів, створити педагогічні умови, які б сприяли підвищенню рівня сформованості естетичної культури особистості.

Наше звернення до такого явища у суспільному житті, як клубна робота зумовлене тим, що в цій формі добровільного об'єднання і співпраці людей мають місце значні виховні можливості. Ураховуючи наявний потенціал клубної роботи, суспільна практика завжди намагалася її використовувати, переслідуючи при цьому певну мету та завдання.

Дійсно, клуби є соціально-історичним і культурологічним явищем, яке детерміноване соціальними, політичними, культурними умовами. На цьому наголошує І.Петрова, підкреслюючи, що перші клуби у традиційному їх розумінні виникли у Великобританії на межі ХVI–ХVII століть як заклади закритого типу, їх існування не виходило за межі кав'ярень, які були на той час типовим місцем для проведення дозвілля і виконували клубні функції завдяки загальнодоступності, можливості поспілкуватися один з одним, знайти

однодумців, випити, потанцювати. Історія довела життєздатність клубної форми, яка набуває специфічного культурологічного значення.

Розквіт клубної практики, як це зазначено у дослідженні І.Петрової, припадає на ХІХ століття. У цей час у країнах Західної Європи та США формується клубна мережа, яка стала основою розгалуженої сучасної інституціоналізації дозвілля. Вона складається з клубних товариств, що виникали у кав'ярнях; клубних об'єднань за інтересами (політичних професійних літературних) та "клуб-хаузів" (тобто клубних будинків), які створювалися цілеспрямовано для організації дозвілля відпочинку та розваг. Клуб стає для людини місцем встановлення особистих контактів, середовищем, у якому формується заснована на спільності моральних та духовних принципів довіра, напрацьовується політичний та культурний досвід [6: 172].

Можна цілком погодитися з К.Василенко, яка зазначає, що "клуби – спільноти любителів чого-завгодно, люди вигадали його не інакше як заради власного блага. Взагалі, прагнення до об'єднання – один із найдавніших інстинктів гомосап'єнса. Колись об'єднувалися, щоб вижити фізично, згодом – за інтересами, аби вижити духовно. Кількість, різноманітність і якість клубів у будь-якому суспільстві – найкращий індикатор його добробуту і цивілізованості. Представники одного об'єднання почувають себе як певний соціальний прошарок, і чим більше таких прошарків, тим суспільство міцніше [1: 56].

Сьогодні, як зазначає Н.Шерстюк, існує безліч всяких клубів: від нічних і фанклубів до клубів любителів пива і Ротарі-клубу. Серед установ культури клубного типу, які знаходяться у відомстві Міністерства культури і мистецтв та органів культури на місцях можна виділити різноманітні заклади, які різняться як за формами і напрямками діяльності, так і за назвами. Усі вони здебільшого розташовані у сільській місцевості, або невеличких місцях, районних центрах, виконують функції з культурного обслуговування та задоволення дозвіллевих і творчих потреб населення.

Занепокоєння існуючим станом клубної роботи змушує дослідників констатувати, що на сучасному етапі "лишається слабкою та застарілою матеріально-технічна база клубних установ. Майже половина не мають телевізорів, лише третина забезпечена комплектами музичних інструментів, недостатня кількість відео та комп'ютерної техніки, гральних автоматів, транспорту тощо. Існує проблема кадрового забезпечення закладів культури села. Низька заробітна плата, складні соціально-побутові умови не стимулюють людей з освітою працювати на селі. Фаховий рівень працюючих складає 64,1% (у сільській місцевості – 59,3%). Значною мірою внаслідок цього спостерігається різке зниження культурного рівня населення в сільській місцевості, де клубні заклади та бібліотеки подекуди становлять єдині осередки культурного життя, а також поширення негативних соціальних явищ (злочинність, алкоголізм, наркоманія)" [8: 2–3].

На прикладі вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду організації діяльності клубних установ І.Петрова доводить доцільність класифікації клубів та закладів клубного типу, а значить, і тих функцій, які вони можуть реалізовувати в сучасній практиці. Дослідниця пропонує розрізняти клуби та їх функції за такими ознаками:

- спектром діяльності (однопрофільні, багатопрофільні);
- змістом діяльності (політичні, громадські промислові, ділові, технічні, за інтересами, морально-етичні, естетичні, спортивні, рекреаційні);
- функціональною (пізнавальні, творчі, клуби-спілкування);
- віковими характеристиками (дитячі, підліткові, молодіжні, клуби для людей похилого віку);
- соціально-демографічними особливостями (гетерогенні, гомогенні, професійні);
- напрямом діяльності (рекреаційні, спортивні, соціальні, навчальні);
- предметом захоплення (хобі-клуби, клуби за інтересами);
- джерелами функціонування (комерційні, державні, добровільні) [7: 14].

З метою реформування системи клубних установ в Україні пропонується ряд заходів правового, економічного, організаційного та методичного змісту. Зокрема передбачається

створення поліфункціональних культурно-дозвіллевих установ, таких як клуб-музей, клуб-бібліотека, клуб-кафе, центр дозвілля, центр відпочинку і туризму, народний дім, будинок та центр фольклору, центр національної культури, будинок народної творчості і дозвілля, дім фольклору і ремесел, клуб (будинок) культури. На думку фахівців (Л.Кононенко, Н.Шерстюк та ін.), оновлені клубні заклади мають сприяти активній участі широких верств населення у відродженні та збереженні фольклорних традицій, народних промислів, духовного піднесення особистості, розвитку почуття національної гордості та гідності. Врешті створення умов для активного дозвілля, культурного спілкування сприятиме поліпшенню соціально-психологічної атмосфери в суспільстві.

Водночас зазначимо, що клубна робота здійснюється не лише в закладах клубного типу, але й в закладах освіти (загальноосвітніх школах, професійно-технічних училищах, вищих навчальних закладах). Звернення до клубних форм роботи у середній загальноосвітній школі, профтехучилищі, інституті чи університеті зумовлено тим, що вони дозволяють успішно вирішувати актуальні завдання естетичного виховання дітей та молоді. Пояснюючи це, С.Мельничук підкреслює, що “значну, а інколи й вирішальну роль в естетичному вихованні студентів, педвузів відіграють позанавчальні форми роботи, специфіка їх роботи полягає в тому, що вони більшою мірою, ніж інші види, враховують індивідуальні запити, побажання і нахили студентів і тим самим сприяють розвитку здібностей і смаків у цьому виді естетичної діяльності. Як свідчить досвід, у формуванні естетичної культури і художніх запитів студентів недостатньо орієнтуватися тільки на факультативний курс естетики. Він не розв’язує цієї проблеми навіть тому, що викладається у вузі тоді (на 3 або 4 курсі), коли у студентів склалася певна система поглядів на мистецтво.

Залучення студентів з перших днів навчання в інституті до різноманітних видів позанавчальної діяльності для підвищення їх загального рівня естетичної культури сприяє формуванню у них естетичного ставлення до навколишньої дійсності, слугує однією з умов успішного засвоєння курсу естетики і підготовки до здійснення естетичного виховання учнів” [4: 137].

Сьогодні вища школа в Україні якісно змінюється і тому потребує радикальної модернізації. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, головна мета української системи освіти полягає у тому, щоб “створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства” [5: 2–3]. Сучасна освітня практика і, зокрема, діяльність вищої школи вимагають того, щоб виховний процес відповідав зростаючим вимогам щодо підготовки майбутніх спеціалістів, формуванню у них світоглядної, політичної, моральної, правової та естетичної культури. Для цього потрібно оновлювати існуючу практику, впроваджувати в систему роботи вищих навчальних закладів ефективні форми виховання студентської молоді. У зв’язку з цим виникає потреба у теоретичному осмисленні, обґрунтуванні необхідності і доцільності їх організації у вищій школі.

Однією з таких форм естетичного виховання студентської молоді є клуби, які сьогодні створюються у вищих навчальних закладах з метою прилучення майбутніх спеціалістів до естетичних цінностей, збагачення їх естетичного досвіду та формування естетичної культури. Клубна робота розглядається як складова частина виховного процесу, який здійснюється у вищій школі. Вона організується у позанавчальний час і спрямовується на те, щоб передавати студентам необхідний досвід пізнання навколишньої дійсності за законами краси, залучати їх до художніх і естетичних цінностей вітчизняної та світової культури, розвивати творчість у сфері мистецтва. Робота клубу розрахована на те, щоб забезпечити системне вирішення основних завдань естетичного виховання студентів, передачі їм необхідного досвіду пізнання світу прекрасного, розвитку естетичних якостей.

Здійснений нами теоретичний аналіз цього питання дозволяє зазначити, що клубна робота є необхідною формою естетичного виховання студентської молоді на сучасному етапі. Цю необхідність можна пояснити тим, що якісно змінюється парадигма вищої освіти,

згідно якої особистість студента стає визначальною при вирішенні питань як змісту, так і форми набуття необхідного естетичного досвіду. Саме тому виникає гостра необхідність доповнення існуючої вузівської практики клубними формами роботи, які б задовольняли інтереси і потреби особистості, спонукали її до активних, пошукових, комунікативних і творчих дій.

У Державній національній програмі “Освіта” (Україна XXI століття) зазначено, що “вища освіта спрямована на забезпечення фундаментальної, наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначити темпи і рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного прогресу, на формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Вона має стати могутнім фактором розвитку духовної культури українського народу, відтворення продуктивних сил України” [2: 33–34]. Це зумовлює необхідність вирішення ряду важливих завдань реформування вищої освіти, серед яких:

- перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, яка дасть змогу задовольняти потреби і можливості особистості у здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів за бажаним напрямом відповідно до її здібностей;
- формування мережі вищих навчальних закладів, яка за освітніми та кваліфікаційними рівнями, типами навчальних закладів, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняла б інтереси особи та потреби кожного регіону і держави в цілому;
- підвищення освітнього і культурного рівня суспільства;
- піднесення вищої освіти на рівень досягнень розвинутих країн світу та інтеграції у міжнародні науково-освітні товариства.

Для задоволення потреб освітньо-виховного змісту вища школа пропонує студентській молоді навчальні, а також клубні форми роботи. Традиційно, важливими визначаються навчальні (лекційні, семінарські, лабораторні) форми роботи, які організовуються під керівництвом професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів. Прикладом цього можуть бути навчальні заняття з курсу естетики, етики, світової та національної художньої культури.

Основними завданнями навчальних форм роботи є:

- передача студентам знань, умінь і навичок, які б відповідали державному стандарту професійної освіти;
- розкриття перед майбутніми спеціалістами професійного (теоретичного і практичного) досвіду, необхідного для виконання певних видів службової діяльності;
- утвердження у свідомості студентської молоді суспільних пріоритетів, пов’язаних з процесами українського державотворення, зміцнення демократичних відносин тощо;
- залучення майбутніх спеціалістів до колективних видів діяльності, пов’язаних із функціонуванням виробничих колективів, творчих груп, науково-дослідних лабораторій та ін.;
- формування у студентів соціальних ідеалів та норм поведінки, які б відповідали демократичним засадам і цінностям суспільства.

Клубна робота у вищій школі покликана також вирішувати завдання освітньо-виховного змісту. При цьому важливо підкреслити її особливість, відмінність від навчальних форм роботи. На цьому наголошує С.Паладьєв, який зазначає, що “організація процесу виховання неможлива без включення учнів до клубної діяльності, яка організується з урахуванням їх інтересів та на основі добровільної участі. Саме вона створює умови для розвитку творчості, надає можливості для спілкування, самовираження, самоствердження і самореалізації у середовищі однолітків. Крім того, участь у клубній діяльності дозволяє відпочивати, задовольняти свої гедоністичні потреби” [3: 127].

Аналіз особливостей клубної роботи дозволяє нам виділити ряд завдань, які вища школа може успішно вирішувати в умовах студентського клубу. До основних завдань клубної роботи можна віднести такі:

- оволодіння студентами знаннями, вміннями і навичками, в яких вони відчують потребу і які є предметом їх власного вибору, бажання та інтересу;
- набуття у процесі клубної роботи досвіду, який є необхідним з погляду життєзабезпечення і особистісної самореалізації;
- утвердження у свідомості студентів цінностей та ціннісних орієнтацій, які набувають особистісного значення, викликають особливий інтерес і захоплення;
- відкриття в умовах клубної роботи широких можливостей для розвитку і виявлення індивідуальної активності і самобутності кожного студента;
- упровадження в роботі клубного об'єднання інноваційних та самобутніх способів освоєння культурно-освітніх цінностей;
- розвиток у студентської молоді особистісного потенціалу, пов'язаного з творчою самореалізацією і досягненням особистісно бажаного рівня освоєння світоглядних, моральних та естетичних цінностей.

Теоретичне осмислення освітньо-виховних можливостей навчальної і клубної роботи у вищій школі дозволяє зазначити, що кожна із них має значні резерви впливу на особистість, формування у студентської молоді необхідних професійних і особистісних якостей. Клубна робота має певні відмінності від навчальної роботи як на змістовому, так і організаційному рівні. Отже її роль у вихованні студентської молоді є виключно важливою і необхідною. Клубна робота покликана сприяти самоорганізації особистості, підвищенню рівня духовної культури та розвитку творчих сил і можливостей студентів.

Клубну роботу у вищій школі важливо розглядати як необхідну форму самореалізації студентської молоді у сфері естетичної культури. В умовах клубного об'єднання студенти можуть здобути необхідний їм естетичний досвід, застосувати його на практиці, виявити своє ставлення до процесів і явищ естетичного змісту, задовольняючи власні інтереси і потреби у спілкуванні зі світом прекрасного. Усе це переконує у тому, що клубна робота у вищій школі повинна зайняти належне місце, повноцінно реалізуючи свої освітньо-виховні можливості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василенко К. Ключ як обличчя епохи // Політика і культура. – № 16. – 2001. – С. 56–57.
2. Державна національна програма “Освіта” / Україна XXI століття. – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.
3. Класному керівнику. Учеб.-метод. пособие / Под. ред. М.И.Рожкова. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 280 с.
4. Мельничук С.Г. Формування естетичної культури майбутніх вчителів (історико-педагогічний аспект). – 1860–1970 рр. – К., 1995. – 198 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Видавництво “Шкільний світ”, 2001. – 16 с.
6. Петрова Г.А. Эстетическое воспитание студентов / Педагогика высшей школы: учебно-методическое пособие. – Казань, 1985.
7. Петрова І.В. Організація культурно-дозвілдової діяльності клубів у країнах Західної Європи та США: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06 / Київський національний університет культури і мистецтв. – К., 2000. – 20 с.
8. Шерстюк Н. Клубні установи в нових умовах // Українська культура. – 1997. – № 11–12. – С. 2–3.